

М. В. Булик

ВІДНОСИНИ З ДЕРЖАВАМИ-СУСІДАМИ У РАМКАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ (90-і рр. XX – XXI ст.)

У статті розглядаються актуальні питання двосторонніх відносин Республіки Білорусь з державами-сусідами, членами Європейського Союзу та їхній вплив на міжнародне становище країни в умовах правління президента О. Лукашенка. Проаналізовано політичні та економічні аспекти взаємовідносин, визначено основні проблеми та перспективи подальшого співробітництва.

Ключові слова: Республіка Білорусь, Європейський Союз, «Східне партнерство».

DOI 10.34079/2226-2830-2020-10-27-88-96

Зовнішня політика Республіки Білорусь протягом 90-х рр. XX – у XXI ст. вирізнялась певним дуалізмом, пов'язаним з офіційно декларованою президентом О. Лукашенком прагненням до глибокої інтеграції з Російською Федерацією та зацікавленістю з тісному економічному співробітництві з європейськими державами. Водночас, попри перманентні політичні скандали, починаючи з 2000-х рр., білоруська влада бачила в ЄС своєрідну протывагу посиленню експансіоністських прагнень російського панівного режиму на чолі з В. Путіним. Більш того, події 2014 р. на сході України показали готовність останнього не лише до економічного тиску, але й безпосереднього військового втручання та порушення принципу територіального суверенітету сусідніх держав. В цих умовах перед панівним режимом Білорусі стало питання політичного виживання, що спонукало О. Лукашенка до більш тісної співпраці з державами та політичними союзами, що могли б забезпечити збереження незалежності країни. Одним з таких партнерів, безперечно, є Європейський Союз, який попри довголітню критику білоруської влади прагне зберегти можливість впливати на її рішення. Водночас, у рамках реалізації європейської політики Білорусі важливу роль відіграють двосторонні стосунки з сусідніми державами, що входять до складу ЄС.

У науковій літературі існує достатньо велика кількість досліджень, присвячених як зовнішній політиці Республіки Білорусь в цілому, так і відносинам з окремими державами. Так, зокрема, серед білоруських вчених дану проблему вивчали С. Балюк, С. Кізіма, Г. Корзенко, Ю. Лукашевич, Ю. Малевич, А. Русакович, В. Снапковський, В. Улахович, А. Шарапо [8-9; 16; 18-19]. Серед українських дослідників зовнішня політика Білорусі стала об'єктом досліджень О. Валіон, С. Василюшина, І. Заводовського, А. Королевської, Т. Польового, які переважно зосередили увагу на різноманітних аспектах відносин офіційного Мінська з ЄС [3-4; 7; 10; 14]. У свою чергу, європейські вчені Ж. Боссе та О. Коростолева досліджували участь Білорусі у програмі «Європейського партнерства», ролі та місці ЄС у процесі трансформації політичного устрою цієї країни [20]. Водночас Кл. Партела досліджувала роль санкційного режиму ЄС на політичний розвиток Білорусі [21-22]. Загалом слід констатувати, що особливістю предмета дослідження є його надзвичайна мобільність, через що видані праці швидко втрачають поточну актуальність. Крім того, зосереджуючись на відносинах Білорусі з Європейським Союзом в цілому,

автори часто не надають достатньої уваги взаєминам з окремими державами-членами об'єднання.

Беручи до уваги результати попередніх досліджень, метою статті є дослідити розвиток відносин Республіки Білорусь з сусідніми країнами-членами Європейського Союзу у контексті її європейської політики. Зокрема, приділити увагу історичним передумовам, політичним та економічним факторам, що впливають на розвиток цих відносин.

Необхідно зазначити, що відносини з країнами-членами ЄС отримали відповідне визначення серед пріоритетів забезпечення національної безпеки зовнішньої політики Республіки Білорусь [2]. Так, заходами щодо захисту національних інтересів країни передбачено розвиток повноформатної співпраці з країнами ЄС, і, водночас, боротьбу за скасування санкцій, накладених цією організацією [17]. Слід зазначити, що основна частина з них вже скасована, водночас погіршення відносин з Російською Федерацією на сучасному етапі змушує білоруське керівництво шукати шляхи більш тісної співпраці з ЄС.

Поряд з реалізацією європейської політики на рівні ЄС важливу роль у міжнародних відносинах Білорусі відіграють взаємини з сусідніми державами, що є членами даного об'єднання. При цьому одразу ж слід зазначити, що ці відносини зародилися набагато раніше, ніж контакти, безпосередньо, з Європейським Союзом. Сусідні народи пов'язані між собою тісними історичними, економічними, культурними зв'язками, які продовжують відігравати свою роль й на сучасному етапі. Більш того, у випадку Польщі та Литви на взаємини накладає свій відбиток й перебування свого часу у складі єдиних державних утворень, зокрема, Великого князівства Литовського та Речі Посполитої. Білоруське суспільство сприймає цю сторінку історії як важливий фактор у формуванні національної ідентичності.

Відносини між білоруським та польським народами мають давню історію. Свого часу території сучасної РБ входила до складу Речі Посполитої, значна частина місцевого населення піддавалася полонізації та окатоличенню, у свою чергу, на територію Білорусі масово переселилися поляки, змішуючись з місцевим населенням. У період 1921 – 1939 рр. до складу Польської республіки входила Західна Білорусь у складі 4 воєводств. Як і у Західній Україні місцеве білоруське населення піддавалося активній полонізації, водночас здійснювалася активна міграція так званих осадників – польських поселенці, переважно, з числа ветеранів війни, які отримували земельні наділи, де будували хутори. Осадники становили опору центрального уряду у Західній Білорусі. У 1939 р. внаслідок укладення радянсько-німецького союзного договору територія Західної Білорусі була захоплена частинами РСЧА та увійшла до складу СРСР. Вже у другій половині ХХ ст. значна частина польського населення була виселена з БРСР, а ті, хто залишилися, піддавалися масовій білорусизації та русифікації. Фактично, польська мова виходила з ужитку навіть у домашньому побуті, переходячи на російську, бачачи у ній додаткові можливості для будівництва кар'єри.

Після проголошення незалежності РБ процес зменшення польського населення через репатріацію посилювався. Якщо за переписом 1989 р. його кількість у Білорусі становила 417720 осіб, то за даними 2009 р. вона становила лише 294549 осіб [11, с. 8]. За регіональним розташуванням більша частина білоруських поляків проживає на заході республіки, насамперед, у Гродненській області (230 тис. осіб, або 21,5 % від загальної кількості населення за даними 2009 р.) [11, с. 7].

Республіка Польща визнала незалежність РБ 27 грудня 1991 р., дипломатичні відносини між двома державами було встановлено 2 березня 1992 р. Етап становлення

взаємин припав на 1992 – 1994 р. і характеризувався активним зближенням у політичній та економічній сферах. Так, польські компанії вклали близько 65 млн. дол. США у білоруську економіку, було утворено 570 спільних підприємств та 1200 – за участі польського капіталу. Саме у цей час було закладено основи двосторонніх відносин, зокрема, підписано «Договір про добросусідство й дружлюбне співробітництво» від 23 червня 1992 р., а також низку документів, що стосувалися оформлення державного кордону між Білоруссю та Польщею [19, с. 139].

Прихід до влади О. Лукашенка й реалізація Польщею стратегії євроатлантичної інтеграції знаменували початок нового етапу, який ознаменувався значним загостренням відносин через розходження бачення їхнього майбутнього. Новий білоруський президент орієнтувався на зближення з Росією і негативно ставився до входження Польщі у Північноатлантичний альянс. У свою чергу, польське керівництво критикувало за перегляд конституції республіки, посилення авторитарних процесів у Білорусі, переслідування опозиції тощо. Додатковим подразником слугувало становище поляків у Білорусі, прагнення білоруської влади підпорядкувати собі діяльність «Союзу поляків Білорусі» (СПБ).

Наслідком цього загострення стало відмова Польщі від визнання результатів президентських виборів у Білорусі. Було запроваджено політику так званого «критичного діалогу», який передбачав більш жорстке ставлення до обмеження громадянських прав та свобод з одночасним збереженням певного рівня взаємин через побоювання посилення контролю над Білоруссю з боку Росії. Діючи в таких доволі суперечливих обставинах, польський уряд намагався лавірувати між жорсткою позицією своїх європейських союзників та власними національними інтересами. Прикладом такої двоїстої політики стала відмова від приєднання до санкцій щодо О. Лукашенка внаслідок конфлікту щодо резиденцій іноземних посольств у Дроздах у 1998 р. Разом із тим, подальше посилення авторитарних тенденцій у правлінні О. Лукашенка, жорсткі репресії проти опозиції з одного боку, й приєднання Польщі до ЄС – з іншого, зумовили неминуче загострення двосторонніх відносин. До цього долучилися чергові, невизнані на Заході, президентські вибори у Білорусі та перманентний конфлікт, пов'язаний з СПБ.

Ситуація ненадовго змінилася у 2008 – 2010 рр. і була пов'язана із загальним зближенням РБ та ЄС. Підтримуючи цей процес, Польща стала ініціатором запровадження програми «Східного партнерства» та активної участі Білорусі у цьому процесі. Водночас, між країнами зберігалася напруженість через ситуацію з Союзом поляків Білорусі. Так, 16 лютого 2009 р. було запроваджено санкції щодо білоруських чиновників через переслідування СПБ та фактичну конфіскацію його майна [15]. Згодом, 11 січня 2011 р. було запроваджено заборону на в'їзд для О. Лукашенка та білоруських чиновників як наслідок невизнання результатів президентських виборів 2010 р. та переслідування опозиції у РБ. У лютому 2012 р. за ініціативи білоруського МЗС було відкликано послів обох країн. Знову ж таки, діючи у рамках спільної політики ЄС, Польща вітала чергове потепління у взаєминах з Білоруссю у 2014 р., ставши провідником цього процесу.

Пропри складні та суперечливі політичні відносини Білорусь та Польща протягом 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст. залишалися стратегічними торговельними партнерами. Зокрема, у 2019 р. торговий оборот між ними перевищив 2,6 млрд. дол. США, з яких білоруський експорт становив 1,29 млрд. дол. США, а імпорт – 1,31 млрд. дол. США [6]. Основу білоруського експорту у Польщу становлять продукти нафтопереробки, хімічної та лісової

промисловості, водночас, імпорт представлений, у першу чергу, машинним обладнанням, продукцією легкої та харчової промисловості тощо.

Як і у випадку з Польщею Білорусь та Литва пов'язані давніми історичними, культурними та родинними зв'язками. Починаючи з XIII ст., білоруські землі поступово увійшли до складу Великого князівства Литовського, перетворившись на його центр, здійснюючи спільно з Україною культурний та релігійний вплив на подальший розвиток цієї держави. З 1569 р. Литва та Білорусь увійшли до складу Речі Посполитої, а після її ліквідації – Російської імперії.

В умовах ліквідації СРСР 20 грудня 1991 р. Литва визнала незалежність Білорусі, а 27 грудня 1991 р. – відбувся зворотній процес. 30 грудня 1992 р. між Литвою та Білоруссю було укладено угоду про дипломатичні відносини, у свою чергу, 6 лютого 1995 р. було підписано «Договір про добросусідство та співробітництво». Тоді ж було укладено угоду про литовсько-білоруський державний кордон, який становить близько 680 км. За даними перепису 1989 р. у БРСР проживало 7606 литовців. У свою чергу, у 2009 р. вже у незалежній Білорусі налічувалося 5087 етнічних литовців [11, с. 8]. Таким чином, за рахунок еміграції та природного скорочення населення відбулося істотне скорочення чисельності литовської громади, і попри стабілізацію соціально-економічної ситуації цей процес продовжується й на сучасному етапі.

Політичні стосунки між двома країнами лежать у площині загального вектора відносин Білорусі з ЄС та його членами. Відповідно, Литовська Республіка дотримувалася спільної європейської політики щодо режиму О. Лукашенка з поправками на місцеві реалії. Так, Литва негативно поставилася до змін у білоруській конституції, неодноразового переобрання О. Лукашенка як президента, репресій проти опозиції, громадських активістів та незалежних ЗМІ. Наслідком стало запровадження персональних санкцій проти оточення білоруського президента, надання політичного притулку представникам опозиції тощо.

У 2008 – 2010 рр. у зв'язку із потеплінням відносин між ЄС та РБ активізувалися й контакти між офіційними Мінськом та Вільнюсом. Так, у вересні 2009 р. відбувся візит О. Лукашенка до Литви, під час якого він узяв участь у відкритті Днів економіки, науки й культури Білорусі та форуму «Білорусь і країни Балтійського моря» [13]. У свою чергу, 20 жовтня 2010 р. президент Литви Д. Грибаускайте відвідала Білорусь. Як вже зазначалося вище, після президентських виборів у Білорусі, які відбулися у 2010 р., відносини з Білорусі з європейськими державами знов загострилися. У певній мірі це стосувалося й Литви, однак піддаючи критиці політику О. Лукашенка, литовський уряд разом із тим прагнув зберегти тісне економічне співробітництво, розділяючи ці сфери .

Торговельні відносини між Білоруссю та Литвою попри політичні суперечності завжди вирізнялися активністю. Так, у 2019 р. торговельний оборот між ними склав понад 1,4 млрд. дол. США, з яких 1,06 млрд. дол. США припав на білоруський експорт [6]. Його основними статтями є продукція деревообробної промисловості, вантажні автомобілі, нафтопродукти, мінеральні добрива тощо. Імпортується, у свою чергу, продукція хімічної, харчової та легкої промисловості, високотехнологічне обладнання тощо. Значно зріс ринок послугу, у першу чергу, транспортних. Так, експорт білоруських послуг до Литви у 2018 р. становив майже 330 млн. дол. США, імпорт – 482 млн. дол. США [1]. Литва є одним з провідних інвесторів у білоруську економіку. Щорічно компанії з РБ залучають понад 150 млн. дол. США у сфері будівництва, роздрібної торгівлі, деревообробки, сільського господарства тощо [1].

На відміну від попередніх країн Білорусь та Латвія не мають тягаря історичного минулого, пов'язаного з відносинами політичного центру та провінції, проблемами асиміляції, культурного домінування чи віросповідання. Країни-сусіди мають спільний кордон у 170 км. За даними перепису 1989 р. у Білорусі проживало 2658 латишів, у свою чергу, у 2009 р. – 2239 представників цього народу [11, с. 8]. Вже 16 грудня 1991 р. між Латвією та Білоруссю було підписано Декларацію про принципи добросусідських взаємин, яка визнавала територіальну цілісність та суверенітет обох держав. Процес взаємного дипломатичного визнання країн відбувався протягом січня 1992 р., а дипломатичні відносини встановилися 7 квітня 1992 р. Згодом, у 1993 – 1994 рр. було започатковано мережу дипломатичних представництв.

Важливим етапом у розвитку двосторонні відносин стало підписання 21 лютого 1994 р. Договору про державний кордон, який встановлював її за адміністративним кордоном на 16 червня 1940 р. У травні 1998 р. було підписано угоду про основні принципи транскордонного співробітництва.

Політичні взаємини між Білоруссю та Латвією в цілому відповідають основним тенденціям стосунків між офіційним Мінськом та ЄС. Обрання О. Лукашенка президентом, посилення авторитарних тенденцій у його правлінні, репресії проти опозиції та тісні відносини з РФ з одного боку, та вступ Латвії до ЄС і НАТО – з іншого, стали тими факторами, які обумовили відносини між країнами. Крім того, підтримуючи рішення європейських держав, Латвія запровадила санкції проти керівництва Білорусі.

Економічні ж відносини між Латвією та Білоруссю попри неузгодженість політичних питань активно розвиваються. Так, у 2019 р. торговельний оборот між двома країнами склав 487,4 млн. дол. США [6]. При цьому спостерігається значний профіцит на користь Білорусі, яка експортує до Латвійської республіки товарів та послуг на загальну суму у 397,3 млн. дол. США [6]. Номенклатура товарів водночас залишається традиційною – продукція нафто- та лісопереробки, хімічної, машинобудівної промисловості тощо. У свою чергу, латвійський експорт становив до Білорусі у 2019 р. склав близько 90 млн. дол. США і включав до себе продукцію легкої та харчової промисловості, машинобудування тощо [6].

Аналіз відносин Білорусі з країнами-сусідами, що є членами Європейського Союзу, дозволяє зробити кілька висновків. Насамперед, політичні взаємини цих держав розвиваються на кількох рівнях і не обмежуються лише загальноєвропейським контекстом. Поряд з ним зберігають актуальність проблемні питання, коріння яких полягає у наслідках історичних та політичних процесах минулого. Крім того, слід підкреслити прагнення сусідів Білорусі керуватися не лише стратегією ЄС щодо цієї країни, але й шукати власні шляхи впливу на офіційний Мінськ в інтересах співвітчизників або економічної вигоди. В умовах, коли керівництво Білорусі зацікавлене у налагодженні відносин з західними державами, такі плани відповідають інтересам Європи загалом. Водночас, на перший план виходить економічне співробітництво, в якому Білорусь відіграє роль вагомого партнера, здатного забезпечити потреби європейських держав у продукції нафто- та лісопереробної, переробної промисловості тощо.

Разом із тим, в умовах дестабілізації міжнародного становища, пов'язаної з діями Російської Федерації у Центральній та Східній Європі, вразливість Білорусі перетворюється на один з головних ризиків для подальших відносин з країнами-сусідами. Глибока криза у білорусько-російських відносинах, реальне небажання О. Лукашенка втрачати важелі влади примушують зосередити увагу на північно-західному сусіді України. До того ж, своєрідним «чорним лебедем» Білорусі може виступити епідемія COVID-19, яка вже зачепила країну,

але не викликала відповідної реакції з боку влади та особисто О. Лукашенка. В умовах можливого загострення епідеміологічної ситуації, погіршення соціально-економічного становища та порушення політичного балансу, ризику неконтрольованої зміни влади у РБ значно зростають, що, у свою чергу, відіб'ється на відносинах з сусідами. В цих умовах на перший план можуть вийти вже не економічні, а безпекові та геополітичні тренди, які змусять по новому аналізувати міжнародне становище в регіоні.

Список використаної літератури

1. «Наш товарооборот приблизился к полутора миллиардам долларов». Беларусь и Литва обсудили торгово-экономические отношения двух стран [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ctv.by/novosti-minska-i-minskoy-oblasti/nash-tovarooborot-priblizilsya-k-polutora-milliardam-dollarov> ; «Nash tovarooborot priblizilsya k polutora milliardam dollarov». Belarus i Litva obsudili torgovo-ekonomicheskie otnosheniya dvukh stran [Yelettronniy resurs]. — Rezhim dostupu: <http://www.ctv.by/novosti-minska-i-minskoy-oblasti/nash-tovarooborot-priblizilsya-k-polutora-milliardam-dollarov>.

2. Булик М. Нормативне забезпечення зовнішньої політики Республіки Білорусь / М. Булик // Тенденції розвитку сучасної системи міжнародних відносин та світового політичного процесу: Збірник матеріалів Дев'ятої Всеукраїнської науковопрактичної Інтернет-конференції (24 травня 2019 р.) / Під заг. ред. К. В. Балабанова. — Маріуполь : МДУ, 2019. — С. 3—6 ; Bulyk M. Normatyvne zabezpechennia zovnishnoi polityky Respubliky Bilorus / M. Bulyk // Tendentsii rozvytku suchasnoi systemy mizhnarodnykh vidnosyn ta svitovoho politychnoho protsesu: Zbirnyk materialiv Dev'iatoi Vseukrainskoi naukovopraktychnoi Internet-konferentsii (24 travnia 2019 r.) / Pid zah. red. K. V. Balabanova. — Mariupol : MDU, 2019. — S. 3—6.

3. Валіон О. Торговельно-економічне співробітництво Республіки Білорусь та країн Євросоюзу на сучасному етапі / О. Валіон // Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія : Історія, міжнародні відносини. — Вип. 19. — Тернопіль : Видавництво ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2017. — С. 214—221 ; Valion O. Torhovelnno-ekonomichne spivrobitnytstvo Respubliky Bilorus ta krain Yevrosoiuzu na suchasnomu etapi / O. Valion // Ukraina-Yevropa-Svit. Mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prats. Serii : Istorii, mizhnarodni vidnosyny. — Vyp. 19. — Ternopil : Vydavnytstvo TNPU im. V. Hnatiuka, 2017. — S. 214—221.

4. Василюшин С. Україна – Білорусь: стратегічне партнерство у політичній сфері (1994 – 2004 рр.) / С. Василюшин // Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія : Історія, міжнародні відносини. — Вип. 19. — Тернопіль : Видавництво ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2017. — С. 139—150 ; Vasylyshyn S. Ukraina – Bilorus: stratehichne partnerstvo u politychnii sferi (1994 – 2004 rr.) / S. Vasylyshyn // Ukraina-Yevropa-Svit. Mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prats. Serii : Istorii, mizhnarodni vidnosyny. — Vyp. 19. — Ternopil : Vydavnytstvo TNPU im. V. Hnatiuka, 2017. — S. 139—150.

5. Даля Грибаускайте против введения ЕС экономических санкций в отношении Беларуси. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.belta.by/politics/view/dalja-gribauskajte-protiv-vvedeniya-es-ekonomicheskikh-sanktsiy-v-otnoshenii-belarusi-111453-2011> ; Dalya Gribauskajte protiv vvedeniya YeS ekonomicheskikh sanktsiy v otnoshenii Belarusi. [Yelettronniy resurs]. — Rezhim dostupu: <https://www.belta.by/politics/view/dalja-gribauskajte-protiv-vvedeniya-es-ekonomicheskikh-sanktsiy-v-otnoshenii-belarusi-111453-2011>.

6. Данные о внешней торговле Республики Беларусь по отдельным странам в 2019 г. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: https://www.belstat.gov.by/upload-belstat/upload-belstat-excel/Oficial_statistika/2019/exlm2-1912.xlsx; Dannye o vneshney trgovle Respubliki Belarus po otdelnym stranam v 2019 g. [Yelektronniy resurs]. — Rezhim dostupu: https://www.belstat.gov.by/upload-belstat/upload-belstat-excel/Oficial_statistika/2019/exlm2-1912.xlsx.

7. Заводовський І. Вплив зовнішньополітичних чинників на формування зовнішньої політики Республіки Білорусь (перша половина 1990-х рр.) // Стратегічні пріоритети. — 2012. — № 1 (22). — С. 196—201; Zavodovskiy I. Vplyv zovnishnopolitychnykh chynnykiv na formuvannia zovnishnoi polityky Respubliki Bilorus (persha polovyna 1990-kh rr.) // Stratehichni priorytety. — 2012. — № 1 (22). — S. 196—201.

8. Кизима С. Курс лекций по внешней политике Республики Беларусь : Курс лекцій / С. Кизима. — Мн. : Акад. упр. при Президенте Респ. Беларусь, 2008. — 168 с. ; Kizima S. Kurs lektsey po vneshney politike Respubliki Belarus : Kurs lektsey / S. Kizima. — Мн. : Akad. upr. pri Prezidente Resp. Belarus, 2008. — 168 s.

9. Корзенко Г. Международные отношения и внешняя политика государств / Г. Корзенко и др. — Минск : БГПУ, 2013. — 151 с. ; Korzenko G. Mezhdunarodnye otnosheniya i vneshnyaya politika gosudarstv / G. Korzenko i dr. — Minsk : BGPU, 2013. — 151 s.

10. Королевська А. Становлення зовнішньої політики Республіки Білорусь від незалежності до сьогодні / А. Королевська // Гілея. 2014. — № 83 (4). — С. 424—427; Korolevska A. Stanovlennia zovnishnoi polityky Respubilky Bilorus vid nezalezhnosti do sohodennia / A. Korolevska // Hileia. 2014. — № 83 (4). — S. 424—427.

11. Национальный состав населения Республики Беларусь : статистический сборник. Т. III. — Минск, 2011. — 436 с. ; Natsionalnyu sostav naseleniya Respubliki Belarus : statisticheskiy sbornik. T. III. — Minsk, 2011. — 436 s.

12. Отношения ЕС – Беларусь [Электронный ресурс]. — Режим доступа : https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_zh-hant/35851/%D0%9E%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F%20%D0%95%D0%A1-%D0%91%D0%B5%D0%BB%D0%B0%D1%80%D1%83%D1%81%D1%8C ; Otnosheniya YeS – Belarus [Yelektronniy resurs]. — Rezhim dostupu: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_zh-hant/35851/%D0%9E%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F%20%D0%95%D0%A1-%D0%91%D0%B5%D0%BB%D0%B0%D1%80%D1%83%D1%81%D1%8C.

13. Пилип Л. Литву спочатку відвідала білоруська опозиція, потім президент Білорусі Олександр Лукашенко [Електронний ресурс] / Л. Пилип. — Режим доступа: <https://www.radiosvoboda.org/a/1824049.html> ; Pylyp L. Lytvu spochatku vidvidala biloruska opozytsiia, potim prezydent Bilorusi Oleksandr Lukashenko [Elektronnyi resurs] / L. Pylyp. — Rezhym dostupu: <https://www.radiosvoboda.org/a/1824049.html>.

14. Польовий Т. Чинники та передумови двостороннього зближення Республіки Білорусь та Російської Федерації / Т. Польовий // Прикарпатський вісник НТШ. Думка. — 2015. — № 3 (31). С. 132—137; Polovyi T. Chynnyky ta peredumovy dvostoronnoho zblyzhennia Respubliki Bilorus ta Rosiiskoi Federatsii / T. Polovyi // Prykarpatskyi visnyk NTSh. Dumka. — 2015. — № 3 (31). S. 132—137.

15. Польша ввела санкции против группы белорусских чиновников [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://www.euroline.by/belarus/3352-polsha-vvela-sankcii-protiv-gruppy-belorusskikh.html> ; Polsha vvela sanktsii protiv gruppy beloruskikh chinovnikov [Yelektronniy resurs]. — Rezhim dostupu: <https://www.euroline.by/belarus/3352-polsha-vvela-sankcii-protiv-gruppy-belorusskikh.html>.

16. Снапковский В. История внешней политики Беларуси : Пособие / В. Снапковский. — Минск : БГУ, 2013. — 495 с. ; Snapkovskiy V. Istoriya vneshney politiki Belarusi : Posobie / V. Snapkovskiy. — Minsk : BGU, 2013. — 495 s.

17. Указ Президента Республики Беларусь 9 ноября 2010 г. № 75 «Об утверждении Концепции национальной безопасности Республики Беларусь». [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=P31000575> ; Ukaz Prezidenta Respubliki Belarus 9 noyabrya 2010 g. № 75 «Ob utverzhdenii Kontseptsii natsionalnoy bezopasnosti Respubliki Belarus». [Yelektronniy resurs]. — Rezhim dostupu: <http://pravo.by/document/?guid=3871&p0=P31000575>.

18. Шарапо А. Внешняя политика Республики Беларусь в 2000-е годы / А. Шарапо, Ю. Малевич. — Минск : БГУ, 2010. — 84 с. ; Sharapo A. Vneshnyaya politika Respubliki Belarus v 2000-e gody / A. Sharapo, Yu. Malevich. — Minsk : BGU, 2010. — 84 s.

19. Шарапо, А. В. Республика Беларусь в контексте геополитики XXI века : сб. ст. Минск : БГУ, 2012. 275 с. ; Sharapo, A. V. Respublika Belarus v kontekste geopolitiki XXI veka : sb. st. Minsk : BGU, 2012. 275 s.

20. Bosse G. Changing Belarus?: The Limits of EU Governance in Eastern Europe and the Promise of Partnership / G. Bosse, E. Korosteleva-Polglase // SAGE journals. — 2009. — Volume: 44. Issue 2. — PP. 143—165.

21. Portela Cl. European Union Sanctions and Foreign Policy. When and Why do they Work? / Cl. Portela. — London : Routledge, 2010. — 224 p.

22. Portela Cl. The European Union and Belarus: Sanctions and partnership? / Cl. Portela // Comparative European Politics. — 2011. — No 9. — PP. 486—505.

M. Bulyk

RELATIONS WITH THE NEIGHBORING STATES IN THE FRAMEWORK OF IMPLEMENTATION OF THE EUROPEAN POLICY OF THE REPUBLIC OF BELARUS (90s YEARS OF THE XX – XXI CENTURIES)

Foreign policy of the Republic of Belarus during the 90s. XX - the 21st century was distinguished by a certain dualism related to the officially declared by President A. Lukashenko desire for deep integration with the Russian Federation and interest in close economic cooperation with European states. At the same time, despite permanent political scandals, since the 2000s, the Belarusian authorities have regarded the EU as counterbalancing to strengthening the expansionist aspirations of the Russian ruling regime, led by V. Putin. Thus, the current study is substantiated by the cross-border issue of the EU status of the Republic of Belarus, the current geopolitical process taking place in Eastern Europe, as well as close histories, cultural and economic links, which require detailed consideration.

An analysis of Belarus's relations with the European Union's neighboring countries allows us to draw several conclusions. First of all, the political relations of these states are developing at several levels. At the same time, problematic issues, whose roots lie in the consequences of the historical and political processes of the past remain relevant. In addition, the desire of Belarus's neighbors to be guided not only by the EU's strategy for this country, but also by seeking their own

ways of influencing on official Minsk in the interests of compatriots or economic benefits, should be emphasized. In conditions where the Belarusian leadership is interested in establishing relations with Western countries, such plans are in the interests of Europe as a whole. At the same time, economic cooperation comes to the fore, in which Belarus plays the role of a powerful partner, able to meet the needs of European countries in the production of oil and wood processing, processing industry, etc. However, in the context of destabilization of the international situation related with the actions of the Russian Federation in Central and Eastern Europe, Belarus' vulnerability becomes one of the main risks for future relations with neighboring countries.

Keywords: Republic of Belarus, European Union, European Policy, Eastern Partnership.

УДК 327(73:597)''1945/1975''

І. В. Десятніков

АМЕРИКАНО-В'ЄТНАМСЬКІ ВІДНОСИНИ У СВІТЛІ ГЕОПОЛІТИКИ США У АЗІЙСЬКО-ТИХООКЕАНСЬКОМУ РЕГІОНІ 1945-1975 РОКІВ

Розглянуто основні риси американо-в'єтнамських взаємин протягом 1945-1975 років. Автор прослідковує еволюцію політики США у В'єтнамі президентів Г. Трумена, Д. Ейзенгауера, Дж. Кеннеді, Л. Джонсона та Р. Ніксона. Встановлено характерні риси бачення місця і ролі В'єтнаму у геополітиці США. Визначено місце відносин з В'єтнамом у геополітичних розрахунках США.

Ключові слова: США, Демократична Республіка В'єтнам, Республіка В'єтнам, міждержавні відносини, Азійсько-Тихоокеанський регіон

DOI 10.34079/2226-2830-2020-10-27-96-106

Однією з визначальних рис світового розвитку після закінчення «холодної війни» стало зростання політичної ваги Азійсько-Тихоокеанського регіону. Активізація зовнішньої політики США у цьому регіоні викликає актуальність досліджень відносин цієї країни з провідною країною Південно-Східної Азії – В'єтнамом. Американо-в'єтнамські відносини пережили кілька етапів – від партнерства до війни, розірвання дипломатичних відносин до їх відновлення і налагодження стратегічного партнерства. Сучасний стан цих відносин значною мірою визначила Друга війна у Індокитаї. Її події і наслідки досі справляють значний вплив на розстановку сил у регіоні.

Мета статті – прослідкувати зміни, які відбувалися у відносинах між США і В'єтнамом протягом 1945-1975 років, визначити чинники, які впливали на них, зв'язок підходів, з допомогою яких керівники держав підходили до вирішення зовнішньополітичних задач у регіоні.

Тема американо-в'єтнамських відносин протягом окресленого періоду знайшла широке відображення насамперед у американській науковій літературі. З огляду на значний інтерес до теми війни у В'єтнамі у США, перелік авторів, які присвятили їх праці, від політичних діячів до науковців і публіцистів, досить значний (А. Шлезінгер, Г. Моргентгау, Г. Кіссінджер, Дж. Херрінг, Е. Блек, Х. Гелб, Р. Беттс, М. Лінд, Р. Сміт, Дж. Олсон та інші). У роботах в'єтнамських авторів (Чионг Чунг Тхі, Нгуєн Мань Де, Нгуєн Кхак Вьєн и Во